

การสร้างมูลค่ามรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณเพชรบูรณ์ให้เป็นสินค้าของที่ระลึก เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว จังหวัดเพชรบูรณ์

Creating Value for the Cultural Heritage of the Ancient City of Phetchabun as a Souvenir Products to Support Tourism in Phetchabun Province

รัชนิวรรณ บุญอนนท์^{1*}, วาสนา จรุงศรีโชติกำจร²

Ratchaneewan Boonanont^{1*}, Wassana Jarunsrichotikhamjorn²

Received: May 9, 2025 Revised: June 16, 2025 Accepted: June 26, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณเพชรบูรณ์ 2) เพื่อสร้างมูลค่ามรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณเพชรบูรณ์ให้เป็นสินค้าของที่ระลึกเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว จังหวัดเพชรบูรณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกภาคที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเมืองโบราณเพชรบูรณ์ จำนวน 10 คน และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับภาคีที่เกี่ยวข้องอีก จำนวน 15 คน ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณได้จากแบบสอบถามที่แจกให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนเมืองโบราณเพชรบูรณ์ จำนวน 400 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) อัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณเพชรบูรณ์ คือ ประติมากรรมปูนปั้นรูปคนแคระพบในโบราณสถานเขาค้างใน 2) การสร้างมูลค่ามรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณเพชรบูรณ์ให้เป็นสินค้าของที่ระลึกเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว พบว่า ได้ต้นแบบลวดลายจากมรดกทางวัฒนธรรมในการสร้างสินค้าของที่ระลึก 3 แบบ โดยลวดลายทั้งสามแบบนำไปผลิตเป็นสินค้าของที่ระลึกใน 6 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ เสื้อยืด แก้วน้ำ กระเป๋าไอแพด กระเป๋าผ้า เคสโทรศัพท์ และสร้อยข้อมือ

คำสำคัญ: การสร้างมูลค่า, สินค้าของที่ระลึก, มรดกทางวัฒนธรรม, อัตลักษณ์, เมืองโบราณ

Abstract

This research aimed to: 1) to analyze the identity of the cultural heritage of the ancient city of Phetchabun, and 2) to create value for the cultural heritage of the ancient city of Phetchabun as souvenir products to support tourism in Phetchabun Province. Data collection employed a mixed methods research approach, conducting qualitative data collection through in-depth interviews with 10 stakeholders involved in tourism of the ancient city of Phetchabun,

¹ อาจารย์สาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

² อาจารย์สาขาวิชาการจัดการธุรกิจระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด

* Corresponding Author: ratchaneewanmadee@gmail.com

and focus group discussions with another 15 related stakeholders. Quantitative data was obtained from questionnaires distributed to 400 tourists visiting the ancient city of Phetchabun. Quantitative data analysis used descriptive statistics including frequency, percentage, mean, and standard deviation. Qualitative data was analyzed using content analysis. The research findings revealed that: 1) The identity of the cultural heritage tourism site of the ancient city of Phetchabun is the stucco sculpture of dwarf figures found in the Khao Khlang Nai archaeological site. 2) Regarding the creation of value for the cultural heritage of the ancient city of Phetchabun as souvenir products to support tourism, it was found that pattern prototypes derived from cultural heritage were created for souvenir production in 3 designs. All three patterns were developed into souvenir products across 6 product categories: t-shirts, drinking glasses, iPad bags, fabric bags, phone cases, and bracelets.

Keywords: Value creation, Souvenir products, Cultural heritage, Identity, Ancient cities

บทนำ

จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย เป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ยาวนาน โดยชื่อของจังหวัดเพชรบูรณ์ มีความหมายถึง เมืองที่อุดมด้วยเพชร (รัชชชัย ชื่นไพศาลศิลป์, 2567) ปัจจุบันจังหวัดเพชรบูรณ์มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง จำนวนมาก อาทิเช่น วัดพระธาตุผาซ่อนแก้ว พระพุทธมหาราชาเฉลิมพระเกียรติ อนุสาวรีย์พ่อขุนผาเมือง และอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมจากองค์การยูเนสโก (UNESCO) เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2566 ในการประชุมคณะกรรมการมรดกโลกสมัยสามัญ ครั้งที่ 45 ณ กรุงริยาด ราชอาณาจักร ซึ่งเมืองโบราณศรีเทพ หรืออุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ เป็นพื้นที่ที่ปรากฏร่องรอยหลักฐานสำคัญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยของมนุษย์ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ รวมไปถึงมีร่องรอยเกี่ยวกับวัฒนธรรมทวารวดีและเขมรประมาณ 800 ปีก่อน จึงเป็นโบราณสถานเก่าแก่ และมีความสำคัญอย่างมากของจังหวัดเพชรบูรณ์ (ชาลี นวธราดล, 2566) โดยที่ อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นศูนย์รวมทางประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาอันล้ำค่าของประเทศไทย ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ และอัตลักษณ์ของผู้คนในท้องถิ่นมาอย่างยาวนาน

มรดกทางวัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และมีคุณค่าในฐานะที่เป็นเครื่องแสดงออกถึงรากฐาน และความเป็นมาของชาติบ้านเมืองซึ่งสมควรที่จะช่วยกันดูแลรักษาไว้ให้เป็นมรดกของคนในชาติ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์และให้คนในโลกได้ชื่นชม เป็นผลงานที่เกิดจากการสร้างสรรค์ การประดิษฐ์ การคิดค้นในสิ่งที่ดีงามทั้งในรูปแบบที่จับต้องได้ (สัมผัสได้) เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ งานศิลปกรรมต่าง ๆ เป็นต้น และจับต้องไม่ได้ (สัมผัสไม่ได้) เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาและวรรณกรรม เป็นต้น แล้วเรียนรู้สืบทอดต่อกันมารวมถึงสิ่งที่ยังคงเหลือเป็นหลักฐานให้เห็นในปัจจุบัน (ธนันท์ บุนนรรณ, 2563) ในยุคที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกำลังเป็นที่นิยมและได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ได้มีการนำมรดกทางวัฒนธรรมมาใช้เป็นต้นแบบในการผลิตสินค้าของที่ระลึกเพื่อให้นักท่องเที่ยวซื้อกลับไปยังภูมิลำเนา โดยที่ Anderson & Littrell (1995) ได้กล่าวว่า สินค้าที่ระลึกเปรียบเสมือนหลักฐานที่แสดงว่านักท่องเที่ยวได้เคยเดินทางไปสถานที่ท่องเที่ยวที่นั้น ๆ จึงมีความสำคัญทางจิตสำนึกสำหรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้สินค้าของที่ระลึกยังเป็นสิ่งที่ทำให้ระลึกถึงประสบการณ์ที่เคยเกิดขึ้นอีกด้วย (ศรัญญา วรากุลวิทย์, 2558, หน้า 252) โดยของที่ระลึกมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เป็นผลิตภัณฑ์ที่หายาก หาซื้อได้ง่ายและสะดวกในท้องถิ่น ผลิตจาก

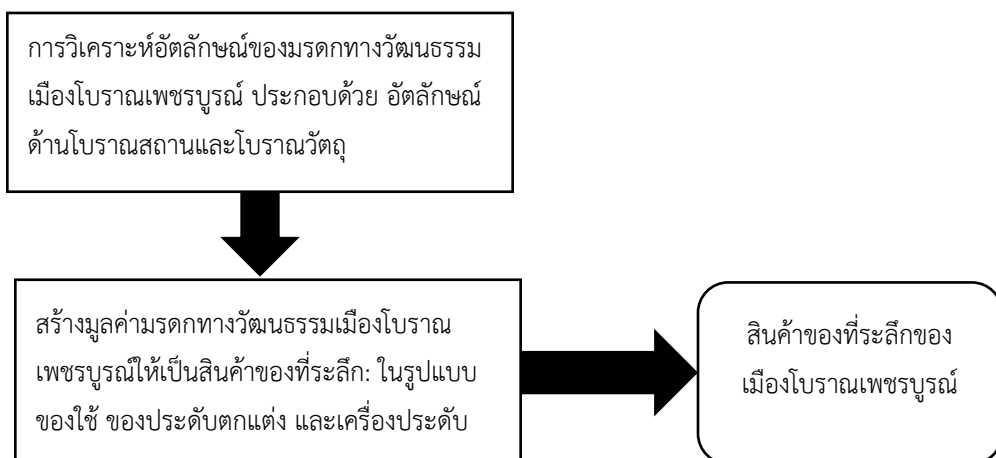
วัสดุในท้องถิ่น คุ่มค่าในการซื้อและมีประโยชน์ในการใช้สอย เคลื่อนย้ายสะดวก และอาจมีการแสดงขั้นตอนการผลิต (ศรัณยา วรากุลวิทย์, 2558, หน้า 253-254) แต่จากการศึกษาสินค้าของที่ระลึกจากเมืองโบราณเพชรบูรณ์หรืออุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ พบว่า สมาคมท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบูรณ์ทำการผลิตสินค้าของที่ระลึกจากโบราณสถานและโบราณวัตถุจากอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ อาทิเช่น การแกะลายคนแคระ เลื่อยไม้สลักลาย “ปรางค์ศรีเทพ” และลาย “เขาค้างนอก” (ผู้จัดการออนไลน์, 2567) หรือกรมศิลปากร โดยสำนักช่างสิบหมู่ได้ฝึกอบรมการทำของที่ระลึกให้แก่ชุมชนเมืองโบราณศรีเทพ อาทิเช่น การทำเทียนรูปคนแคระ การทำกระเป๋าค้นหาคนแคระ เป็นต้น (ไทยโพสต์, 2566) ถึงแม้ว่าจะมีการนำมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณเพชรบูรณ์ มาผลิตเป็นสินค้าของที่ระลึกบ้างแล้ว แต่ก็ยังมีรูปแบบที่ไม่หลากหลายและนักท่องเที่ยวยังคงมีความต้องการสินค้าที่สะท้อนเอกลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังนั้นการพัฒนาสินค้าของที่ระลึกที่ได้รับแรงบันดาลใจจากมรดกทางวัฒนธรรมของเมืองโบราณเพชรบูรณ์จึงมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมเป็นแนวทางที่สามารถเพิ่มมูลค่าและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนในพื้นที่ รวมทั้งเป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ให้คงอยู่อีกด้วย

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการสร้างมูลค่ามรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณเพชรบูรณ์ให้เป็นสินค้าของที่ระลึก เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งข้อมูลจากการวิจัยจะทำให้มีสินค้าของที่ระลึกจากอัตลักษณ์เมืองโบราณเพชรบูรณ์ จำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวได้ซื้อกลับไปเป็นของที่ระลึก อนึ่งนอกจากนี้ยังส่งผลให้เกิดการสร้างงานและรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ และส่งผลดีต่อเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น จังหวัดและประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณเพชรบูรณ์
2. เพื่อสร้างมูลค่ามรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณเพชรบูรณ์ให้เป็นสินค้าของที่ระลึก เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว จังหวัดเพชรบูรณ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การวิเคราะห์อัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณเพชรบูรณ์ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้ ผู้ให้ข้อมูล/ประชากร ประกอบด้วย (1) ภาศที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเมืองโบราณเพชรบูรณ์ จำนวน 10 คน โดยคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลเป็นตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือมีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว หรือมรดกทางวัฒนธรรม หรือเป็นนักวิชาการทางการท่องเที่ยว หรือเป็นผู้นำชุมชน หรือประชาชนที่มีถิ่นฐานตั้งอยู่ในบริเวณเมืองโบราณเพชรบูรณ์ กำหนดขนาดผู้ให้ข้อมูลตามวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (ชุดิมา จันทรณั, 2564) คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การสร้างมูลค่ามรดกทางวัฒนธรรมผ่านสินค้าของที่ระลึกเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้ให้ข้อมูล/ประชากร ประกอบด้วย (1) ภาศที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเมืองโบราณเพชรบูรณ์ จำนวน 10 คน โดยคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลเป็นตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือมีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว หรือมรดกทางวัฒนธรรม หรือเป็นนักวิชาการทางการท่องเที่ยว หรือเป็นผู้นำชุมชน หรือประชาชนที่มีถิ่นฐานตั้งอยู่ในบริเวณเมืองโบราณเพชรบูรณ์ กำหนดขนาดผู้ให้ข้อมูลตามวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (ชุดิมา จันทรณั, 2564) คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (2) นักท่องเที่ยว จำนวน 400 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (อัศวิน แสงพิกุล, 2556, หน้า 156) จากประชากร จำนวน 2,205,625 คน (กรมการท่องเที่ยว, 2564) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในรูปของค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviations)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์อัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณเพชรบูรณ์ พบว่า อัตลักษณ์ของเมืองโบราณเพชรบูรณ์ หรืออุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ คือ ประติมากรรมปูนปั้นรูปคนแคระแบก ในโบราณสถานเขาค้างใน เป็นสัญลักษณ์ของการปกป้องคุ้มครอง เป็นตัวแทนของความอุดมสมบูรณ์และความร่ำรวย ได้รับอิทธิพลจากศิลปะอินเดียในยุคทวารวดี มีลักษณะเป็นรูปคนอ้วน เตี้ย พุงพลุ้ย สวมเครื่องประดับและเครื่องแต่งกายน้อยชิ้น โดยคนแคระแบกมีศีรษะเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ ได้แก่ สิงห์ ช้าง วัว และคน ซึ่งแต่ละศีรษะมีความหมายดังนี้ คน คือ ปัญญา ความเฉลียวฉลาด สิงห์ คือ อำนาจ บารมี สิงห์ คือ แคล้วคล่องว่องไว ความเจริญรุ่งเรือง ค้าขายดี ช้าง คือ สุขภาพดี อายุยืน และวัว คือ ความอุดมสมบูรณ์

ภาพ 2 ประติมากรรมปูนปั้นรูปคนแคระแบก ในเมืองโบราณเพชรบูรณ์

2. ผลการสร้างมูลค่ามรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณเพชรบูรณ์ให้เป็นสินค้าของที่ระลึก เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว จังหวัดเพชรบูรณ์ นำเสนอผลการศึกษา ดังนี้

2.1 ผลการสร้างมูลค่ามรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณเพชรบูรณ์ให้เป็นสินค้าของที่ระลึก โดยการนำผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มาเป็นแนวคิดในการสร้างสินค้าของที่ระลึก ซึ่งเริ่มต้นด้วยการออกแบบลวดลายต้นแบบจากอัตลักษณ์ของเมืองโบราณเพชรบูรณ์ เพื่อนำไปใช้สร้างสินค้าของที่ระลึก ได้ลวดลายต้นแบบจำนวน 3 แบบ ดังนี้

ลวดลายศรีเทพ 1 แนวคิดในการออกแบบลวดลายได้มาจากการนำโบราณสถานที่สำคัญในอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ ได้แก่ เจดีย์เขาคลังนอก พระปรางค์ฤๅษี โครงกระดูกมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ ผังเมืองโบราณคูน้ำคันดินที่เป็นรูปร่างคล้ายน้ำเต้า และเขามอรัตนฤๅษีเขาศักดิ์สิทธิ์ของเมืองศรีเทพ ส่วนด้านล่างใช้เป็นรูปคนแคระแบก และส่วนใต้โบราณสถานเป็นจารึกอักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต อายุพุทธศตวรรษที่ 12 มีข้อความจารึก 1 ด้าน จำนวน 6 บรรทัด วัดจุฬารีกเป็นศิลาประเภหินทรายเนื้อละเอียด สีเทา เป็นเสากลมรูปสี่เหลี่ยมคล้ายดอกบัวตูม ดังภาพ 3

ภาพ 3 ลวดลายศรีเทพ 1

ลวดลายศรีเทพ 2 แนวคิดในการออกแบบลวดลายได้มาจากประติมากรรมปูนปั้นคนแคระซึ่งพบที่โบราณสถานเขาคลังใน อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ โดยคนแคระที่พบมีลักษณะเป็นรูปคนอ้วน เตี้ย พุงพลุ้ย สวมเครื่องประดับและเครื่องแต่งกายน้อยชิ้น มีศีรษะ 5 หน้า ได้แก่ ช้าง สิงห์ ลิง คน วัว ซึ่งคนแคระเป็นทั้งผู้ที่ปกป้องรักษาตัวศาสนสถาน และยังสื่อความหมายถึงความอุดมสมบูรณ์และร่ำรวยเงินทอง ดังภาพ 4

ภาพ 4 ลวดลายศรีเทพ 2

ลวดลายศรีเทพ 3 แนวคิดในการออกแบบลวดลายได้มาจากประติมากรรมปูนปั้นคนแคระ ซึ่งพบที่โบราณสถานเขาค้างใน อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ มีศิลปะ 5 หน้า ได้แก่ ช้าง สิงห์ ลิง คน และวัว โดยได้ออกแบบให้คนแคระสองคนทำท่าทางร้ายรำและแบกวัตถุ 2 ชนิด คือ (1) หม้อปูลมกลศหรือปูลมขมิ้น และธรรมจักร ดังภาพ 5

ภาพ 5 ลวดลายศรีเทพ 3

แต่จากการจัดสนทนากลุ่มภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเมืองโบราณเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ และผู้นำชุมชนหรือประชาชนในพื้นที่ จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อประเมินต้นแบบลวดลายสินค้าของที่ระลึกจากมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณเพชรบูรณ์ พบว่า มติของที่ประชุมให้มีการปรับเปลี่ยนลวดลาย 1 ลวดลาย คือ ลวดลายศรีเทพ 3 เนื่องจากลักษณะของคนแคระไม่ตรงกับคนแคระที่ค้นพบในโบราณสถานเขาค้างใน ดังนั้น ควรแก้ไขโดยใช้คนแคระหน้าคนแทน ดังภาพ 6

ภาพ 6 ลวดลายศรีเทพ 3 ใหม่

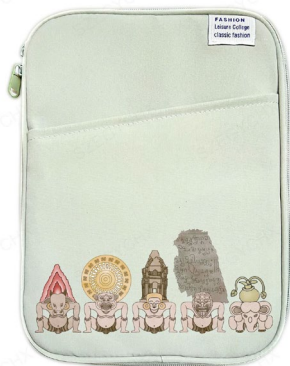
หลังจากนั้น จัดการสนทนากลุ่มภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเมืองโบราณเพชรบูรณ์ เกี่ยวกับการนำลวดลายต้นแบบไปผลิตเป็นสินค้าของที่ระลึก พบว่า ภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเมืองโบราณเพชรบูรณ์ มีมติให้นำลวดลายทั้ง 3 ลวดลาย ไปใช้ผลิตเป็นสินค้าของที่ระลึกจากมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณเพชรบูรณ์ ใน 6 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ เสื้อยืด แก้วน้ำ กระเป๋าไอแพด กระเป๋าผ้า เคสโทรศัพท์ และสร้อยข้อมือ ดังภาพ 7-12

ภาพ 7 เสื้อยืด

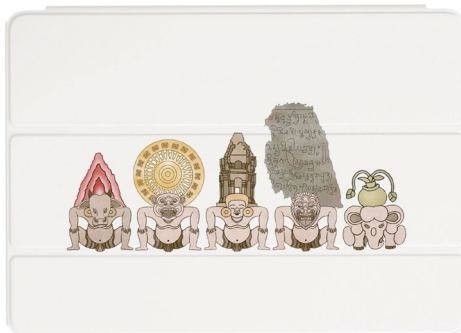
ภาพ 8 แก้วน้ำ

ภาพ 9 กระเป๋าไอแพด

ภาพ 10 กระเป๋าผ้า

ภาพ 11 เคสโทรศัพท์

ภาพ 12 สร้อยข้อมือ

2.2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการสร้างมูลค่ามรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณเพชรบูรณ์ให้เป็นสินค้าของที่ระลึกเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 51.30 มีอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.80 มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 33.50 อาชีพพนักงานเอกชน คิดเป็นร้อยละ 25.80 มีรายได้ต่อเดือน 10,001-15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 48.00 สินค้าของที่ระลึกที่นักท่องเที่ยวต้องการซื้อเป็นที่ระลึกจากจังหวัดเพชรบูรณ์ หรืออุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ มากที่สุด คือ เสื้อยืด คิดเป็นร้อยละ 45.80 รองลงมา คือ แก้วน้ำ คิดเป็นร้อยละ 15.70 และกระเป๋าไอแพด คิดเป็นร้อยละ 12.00 ตามลำดับ

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสินค้าของที่ระลึกจากมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณเพชรบูรณ์ (ในภาพรวม)

ภาพรวม	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)	ระดับ ความคิดเห็น
1. ด้านความสวยงาม	4.63	0.46	มากที่สุด
2. ด้านอัตลักษณ์	4.50	0.42	มากที่สุด
3. ด้านการนำไปใช้ประโยชน์	4.61	0.41	มากที่สุด
4. ด้านความคุ้มค่า	4.65	0.43	มากที่สุด
รวม	4.59	0.30	มากที่สุด

จากตาราง 1 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อสินค้าของที่ระลึกจากมรดกวัฒนธรรมเมืองโบราณเพชรบูรณ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.59$, S.D = 0.30) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความคุ้มค่า ($\bar{X} = 4.65$, S.D = 0.43) รองลงมา คือ ด้านความสวยงาม ($\bar{X} = 4.63$, S.D = 0.46) และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ($\bar{X} = 4.61$, S.D = 0.41) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้าน พบดังนี้ ด้านความสวยงาม พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D = 0.46) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ลวดลายมีความสวยงาม ($\bar{X} = 4.72$, S.D = 0.50) รองลงมา คือ รูปแบบมีความสวยงาม ($\bar{X} = 4.70$, S.D = 0.59) และสีสันทึบมีความสวยงาม ($\bar{X} = 4.62$, S.D = 0.56) ตามลำดับ ด้านอัตลักษณ์ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D = 0.42) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การออกแบบสื่อถึงความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.56$, S.D = 0.51) รองลงมา คือ การออกแบบสื่อถึงอัตลักษณ์ของเมืองโบราณเพชรบูรณ์ ($\bar{X} = 4.53$, S.D = 0.53) และการออกแบบสื่อถึงอัตลักษณ์ของจังหวัดเพชรบูรณ์ ($\bar{X} = 4.41$, S.D = 0.57) ตามลำดับ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D = 0.41) โดยทุกข้อมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ สามารถนำไปเป็นของที่ระลึกให้กับผู้อื่นได้ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ($\bar{X} = 4.61$, S.D = 0.50, 0.52) ตามลำดับ และด้านความคุ้มค่า พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D = 0.43) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ของที่ระลึกสามารถทำให้จดจำประสบการณ์การท่องเที่ยวเมืองโบราณเพชรบูรณ์ได้ ($\bar{X} = 4.69$, S.D = 0.49) รองลงมา คือ ของที่ระลึกสะท้อนความประทับใจต่อเมืองโบราณเพชรบูรณ์ ($\bar{X} = 4.66$, S.D = 0.50) และของที่ระลึกมีความสวยงามเป็นที่น่าสนใจแก่ผู้พบเห็น ($\bar{X} = 4.61$, S.D = 0.52) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา พบประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. จากการวิเคราะห์อัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณเพชรบูรณ์ พบว่า อัตลักษณ์ของเมืองโบราณเพชรบูรณ์ คือ ประติมากรรมปูนปั้นรูปคนแคระแบก ในโบราณสถานเขาค้างใน โดยคนแคระมีศีรษะเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ ได้แก่ ลิง สิงห์ ช้าง วัว และคน ซึ่งแต่ละศีรษะมีความหมายดังนี้คือ คน คือ ปัญญา ความเฉลียวฉลาด สิงห์ คือ อำนาจ บารมี ลิง คือ แคล่วคล่องว่องไว ความเจริญรุ่งเรือง ค้าขายดี ช้าง คือ สุขภาพดี อายุยืน และวัว คือ ความอุดมสมบูรณ์ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าประติมากรรมปูนปั้นรูปคนแคระแบก เป็นประติมากรรมสมัยทวารวดี ซึ่งได้รับอิทธิพลทางด้านศิลปะมาจากอินเดียจากการเดินทางผ่านการเผยแพร่ทางศาสนา โดยคนแคระนั้นก็เป็สัญลักษณ์ของการปกป้องรักษา และเป็นตัวแทนแห่งความอุดมสมบูรณ์ (ชาลี นวธราดล, 2566) สอดคล้องกับการศึกษาของ พงศ์ไพ ประภัสสร (2564) ทำการศึกษาความหมายและรูปแบบของลวดลายเอกลักษณ์จากโบราณสถานมรดกโลกเมืองกำแพงเพชรสำหรับการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม พบว่าความหมายลวดลายเอกลักษณ์จากโบราณสถานมรดกโลกเมืองกำแพงเพชร อันได้แก่ ลวดลายของประติมากรรมรูปเครื่องทรงช้างทรงปูนปั้นของวัดช้างรอบจังหวัดกำแพงเพชรและลวดลายที่ปรากฏบนเครื่องทรงเทวรูปพระอิศวรเมืองกำแพงเพชรมีความหมายโดยรวม คือ การปกป้องรักษาด้วยบารมีสูง ความเมตตาตามหาเมฆคล และสอดคล้องกับการศึกษาของ กิตติกรณ์ บำรุงบุญ และ ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ (2564) ทำการศึกษการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคามเพื่อยกระดับมูลค่าทางเศรษฐกิจ พบว่าอัตลักษณ์ท้องถิ่นของจังหวัดมหาสารคามนั้นสามารถวิเคราะห์อัตลักษณ์ได้จากคำขวัญของจังหวัดมหาสารคามซึ่งสามารถถอดอัตลักษณ์ คือ พระธาตุนานูที่เป็นสัญลักษณ์ของพุทธมณฑลอีสาน ผ้าไหม ที่เป็นตัวแทนของจังหวัดคือ ลายสร้อยดอกหมาก และตักสิลานคร อันหมายถึง ดินแดนแห่งการศึกษา

2. จากการสร้างมูลค่ามรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณเพชรบูรณ์ให้เป็นสินค้าของที่ระลึก เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า การสร้างมูลค่ามรดกทางวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าของที่ระลึกโดยการออกแบบลวดลายต้นแบบเมืองโบราณเพชรบูรณ์ ได้ลวดลายต้นแบบ 3 ลวดลาย โดยเป็นลวดลายที่ออกแบบจากอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณเพชรบูรณ์ให้เป็นลวดลายใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อติคุณ เสรมาญและคณะ (2564) กล่าวว่า สินค้าของที่ระลึกควรมีการพัฒนาแบบให้มีเสน่ห์ มีลวดลายและรูปทรงที่ทันสมัย และนำเอาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมาออกแบบ และได้มีการนำลวดลายที่ได้ไปผลิตเป็นสินค้าของที่ระลึกที่นักท่องเที่ยวสามารถร่วมทำกับชุมชนท้องถิ่นได้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าสินค้าของที่ระลึกมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้ เอกลักษณ์เฉพาะ เป็นผลิตภัณฑ์ที่หายาก หาซื้อได้ง่ายและสะดวกในท้องถิ่น ผลิตจากวัสดุในท้องถิ่น คุ่มค่าในการซื้อและมีประโยชน์ในการใช้สอย เคลื่อนย้ายสะดวก และอาจมีการแสดงขั้นตอนการผลิต (ศรัญญา วรากุลวิทย์, 2558, หน้า 253-254) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พงศ์ไพ ประภัสสร (2564) เกี่ยวกับการพัฒนาลวดลายเอกลักษณ์จากโบราณสถานมรดกโลกเมืองกำแพงเพชร ได้แก่ ลวดลายของประติมากรรมรูปเครื่องทรงช้างทรงปูนปั้นของวัดช้างรอบ จังหวัดกำแพงเพชร และลวดลายที่ปรากฏบนเครื่องทรงเทวรูปพระอิศวรเมืองกำแพงเพชร และจากผลการวิจัย พบว่า เมืองโบราณเพชรบูรณ์ได้นำลวดลายต้นแบบไปผลิตเป็นสินค้าของที่ระลึก ได้แก่ เสื้อยืด แก้วน้ำ กระเป๋าโอแพด กระเป๋าผ้า เคสโทรศัพท์ และสร้อยข้อมือ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กิตติกรณ์ บำรุงบุญและปิยลักษณ์ โพธิวรรณ (2564) เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากอัตลักษณ์ท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม พบว่า อัตลักษณ์ท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคามนำมาออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกต้นแบบ 3 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ พวงกุญแจ กระเป๋า และเสื้อ แต่ขัดแย้งกับการศึกษาของ พงศ์ไพ ประภัสสร (2564) เกี่ยวกับการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมจากเอกลักษณ์โบราณสถานมรดกโลกเมืองกำแพงเพชร เป็น โลโก้ บรรจุภัณฑ์ เสื้อยืด และสื่อประชาสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. จากการวิเคราะห์อัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณเพชรบูรณ์ พบว่า อัตลักษณ์ของเมืองโบราณเพชรบูรณ์ หรืออุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ คือ ประติมากรรมปูนปั้นรูปคนกระแบก ในโบราณสถานเขาค้างใน และได้นำอัตลักษณ์ดังกล่าวมาออกแบบลวดลายเพื่อนำไปสร้างเป็นสินค้าของที่ระลึก จากมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณเพชรบูรณ์ พบว่า ได้ต้นแบบลวดลาย 3 แบบ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ของจังหวัดเพชรบูรณ์ ควรนำลวดลาย 3 แบบ ไปผลิตเป็นสินค้าของที่ระลึกเพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว โดยมอบให้ชุมชนที่มีถิ่นฐานตั้งอยู่บริเวณเมืองโบราณเพชรบูรณ์ เป็นผู้จำหน่าย ซึ่งจะให้เกิดการสร้างงานและ รายได้ให้กับชุมชน

2. จากการสร้างมูลค่ามรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณเพชรบูรณ์ให้เป็นสินค้าของที่ระลึก เพื่อสนับสนุน การท่องเที่ยว จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ภาวที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเมืองโบราณเพชรบูรณ์ มีมติให้นำ ลวดลายต้นแบบจากมรดกทางวัฒนธรรม จำนวน 3 แบบ ไปใช้ผลิตเป็นสินค้าของที่ระลึก ได้แก่ เสื้อยืด แก้วน้ำ กระเป๋าไอแพด กระเป๋าผ้า เกล็ดโทรศัพท์ และสร้อยข้อมือ ดังนั้น หน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวและ ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของจังหวัดเพชรบูรณ์ ควรเข้ามาสนับสนุนให้มีการนำรูปแบบของที่ระลึกทั้ง 6 ผลิตภัณฑ์ ไปผลิตเป็นสินค้าของที่ระลึกของจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อกลับไปเป็นของฝากของที่ระลึก

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อผลิตภัณฑ์สินค้าของที่ระลึกจาก มรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณเพชรบูรณ์ เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาสินค้าของที่ระลึกต่อไป

2. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต่อลวดลายต้นแบบสินค้า ของที่ระลึกจากมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณเพชรบูรณ์ เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาสินค้าของที่ระลึก ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว. (2564). สถิตินักท่องเที่ยว. สืบค้น 30 กันยายน 2566, จาก <https://www.mots.go.th/news/category/741>

กิตติกรณ์ บำรุงบุญ และ ปิยลักษณ์ โพธิ์วรรณ. (2564, เมษายน). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่สะท้อน อัตลักษณ์ท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคามเพื่อยกระดับมูลค่าทางเศรษฐกิจ. วารสารมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 40(2), 7-24.

ชาลี นวธราดล. (2566). รู้จักมรดกโลก 8 แห่งในไทยที่ยูเนสโกรับรองมีที่ไหนบ้าง. ไทยพีบีเอส. <https://www.thaipbs.or.th/now/content/357>

ชุติมา จันทรมณี. (2564). การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักและวิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ. ศูนย์ประสานงานชุด นักวิชาการจังหวัดอุบลราชธานี.

ไทยโพสต์. (2566). ช่างสิบหมู่ช่วยชุมชนพัฒนาของที่ระลึก “ศรีเทพ”มรดกโลก. สืบค้น 2 มีนาคม 2568, จาก <https://www.thaipost.net/news-update/480123/>

ธนันท์ บุนนรรณา. (2563). การจัดการมรดกทางวัฒนธรรม. ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- รัชชัยย์ ชื่นไพศาลศิลป์. (2567). จังหวัดเพชรบูรณ์. สืบค้น 1 มีนาคม 2568, จาก https://phetchabun.go.th/main/content_history.php
- ผู้จัดการออนไลน์. (2567). มาแล้วทางגעคนแกระ 5 หน้า-เมืองศรีเทพ มรดกโลก รวมสัญลักษณ์ของดีซอฟต์แวร์เวอร์เพชรบูรณ์. สืบค้น 2 มีนาคม 2568, จาก <https://mgronline.com/local/detail/>
- พชรไพ ประภัศสร. (2564, เมษายน). ต้นแบบผลิตภัณฑ์จากลวดลายเอกลักษณ์โบราณสถานมรดกโลกเมืองกำแพงเพชรสำหรับการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิคสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 8(1), 216-227.
- ศรัณยา วรากุลวิทย์. (2558). *ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สามลดา.
- อดิคุณ เสรามัญ และคณะ. (2564, ธันวาคม). การพัฒนาสินค้าของที่ระลึกที่สะท้อนอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(4), 306-318.
- อัศวิน แสงพิกุล. (2556). *ระเบียบวิธีวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- Anderson, L. F. & Littrell, M. A. (1995). Souvenir-Purchase Behavior of Women Tourists. *Annals of Tourism Research*, 22(2), 328-348.